

Jarosław Cymerski¹
Służba Ochrony Państwa
ORCID: 0000-0002-8728-4450

Rola i zadania Służby Ochrony Państwa i wewnętrznych służb ochrony podczas pobytu najważniejszych osób w państwie w wybranych obiektach dziedzictwa kulturowego – muzeach

The role and tasks of the State Protection Service and internal
security services during the visiting of the most important people
in the state in selected cultural heritage sites – museums

Wprowadzenie

Państwo jest polityczną organizacją społeczeństwa, która jednoczy cały naród, zapewniając mu optymalne warunki funkcjonowania i rozwoju. Wyposażone w suwerenną władzę ma charakter terytorialny i przymusowy. Jednym z warunków realizacji podstawowych funkcji państwa jest sprawna administracja, na czele której stoją przedstawiciele organów państwa pełniący rolę kierowniczą. Osoby te nie tylko piastują najwyższe stanowiska w państwie, ale także uosabiają jego autorytet. Politycy, bo o nich mowa, jako przedstawiciele organów państwa, z uwagi na charakter realizowanej misji ściśle związanej z funkcjonowaniem państwa podlegają ustawowej ochronie². Każdy skutecz-

1 Jarosław Cymerski, płk SOP dr, Służba Ochrony Państwa, e-mail: j.cymerski@sop.gov.pl

2 Osoby podlegające ochronie zostały wyszczególnione w art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Służbie Ochrony Państwa (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 66 z późn. zm.).

nie wymierzony w nich zamach podważa autorytet organów władzy i zaufanie do instytucji państwowych. Za ochronę osób pełniących kierownicze funkcje w państwie do 1 lutego 2018 roku odpowiadało Biuro Ochrony Rządu. Zapewniając ochronę najważniejszym przedstawicielom organów władzy, jednocześnie chroniło państwo, które te osoby reprezentują. 9 stycznia 2018 roku Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej podpisał ustawę z dnia 8 grudnia 2017 roku o Służbie Ochrony Państwa (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 66, z późn. zm.; dalej: ustawa o SOP). Została ona przygotowana w wyniku prac legislacyjnych, których celem była restrukturyzacja formacji. Powołana do życia służba ochronna o nowej nazwie – Służba Ochrony Państwa (dalej: SOP) zastąpiła Biuro Ochrony Rządu. Zmiany wynikały w szczególności z dynamiki zmian w sferze zagrożeń i były ukierunkowane na wprowadzenie kompleksowych rozwiązań służących przeciwdziałaniu ewentualnym skutkom ich wystąpienia. Zadania nowo powołanej formacji uległy rozszerzeniu w stosunku do tych, które realizowali funkcjonariusze Biura Ochrony Rządu. Zwiększyły się również jej uprawnienia.

Propagowanie kultury i dziedzictwa narodowego jest jedną z powinności państwa. W tym celu organizowana jest struktura instytucji, które tworzą system promujący pożądane przez obywateli państwa wartości. Obiekty zaliczane do kategorii dziedzictwa kulturowego są nośnikami wartości o złożonym charakterze. Za najbardziej istotne z nich eksperci uznają wartość poznawczą i wartość emocjonalną, łącznie określając je jako „wartości historyczne” czy „wartości zabytkowe” (Kobyliński, 2011, s. 25).

Działania podmiotów wchodzących w skład systemu instytucji kulturalnych realizują misję krzewienia idei i wartości pożądanych przez państwo, w szczególności wartości historycznych, artystycznych czy też naukowych. Powinny się zatem odbywać w odpowiednich warunkach. Podmiotami wypełniającymi te zadania są między innymi muzea, określane jako instytucje trwałe, o charakterze niedochodowym, służące społeczeństwu i jego rozwojowi, dostępne publicznie, które prowadzą badania nad świadectwem ludzkiej działalności i otoczenia człowieka, gromadzą zbiory, konserwują je i zabezpieczają, udostępniają je i wystawiają, prowadzą działalność edukacyjną, a także – co równie istotne – służą rozrywce. Podstawowym elementem odróżniają-

cym muzea od innych instytucji kultury jest posiadanie kolekcji zbiorów. Te rzeczy ruchome i nieruchomości stanowiące własność muzeum i wpisane do inwentarza określa się mianem muzealiów. Prowadzona przez muzea działalność opiera się na posiadanych przez nie zbiorach, które są gromadzone, katalogowane, naukowo opracowywane, przechowywane w odpowiednich warunkach oraz konserwowane w celu ich zachowania w nienagannym stanie. W prowadzonej przez muzea działalności edukacyjnej i upowszechniania muzealia są udostępniane w różnych formach. W zależności od pochodzenia, epoki i charakteru wymagają odpowiednio dobranego sposobu prezentowania, a co za tym idzie – właściwego sposobu zapewnienia im bezpieczeństwa (Szostak, 2017).

Spełnianie misji kulturalno-oświatowej przez muzea jest uwarunkowane także zapewnieniem bezpieczeństwa osobom przebywającym na ich terenach. Społeczny charakter muzeów i ich powszechna dostępność nakazują zwrócić szczególną uwagę na aspekt ich bezpieczeństwa, również w kontekście wizyt przedstawicieli organów władzy Rzeczypospolitej Polskiej i delegacji państw obcych przebywających na terenie naszego kraju.

Celem niniejszego opracowania jest przedstawienie zarysu problematyki związanej z określeniem roli i zadań SOP i wewnętrznych służb ochrony (dalej: WSO) podczas pobytu najważniejszych osób w państwie w obiektach dziedzictwa kulturowego na przykładzie obiektów muzealnych.

Pojęcie bezpieczeństwa

Cechą charakterystyczną współczesnego środowiska bezpieczeństwa państwa jest niepewność i nieprzewidywalność, czemu towarzyszy różnorodność zagrożeń.

Większość badaczy jest zgodna, że bezpieczeństwo zaliczane jest do kategorii antropocentrycznych (Kukułka, 1982, s. 29). Określane jest ono jako stan dający gwarancję zachowania poczucia pewności, a także charakteryzujący się brakiem ryzyka utraty ważnych wartości cenionych zarówno przez indywidualnego człowieka, jak i przez naród oraz społeczność międzynarodową (Stańczyk, 1996, s. 4). Badając literaturę przedmiotu, można zauważyć, że ter-

min „bezpieczeństwo”, jak wiele innych kategorii teoretycznych w naukach społecznych, nie ma jednej spójnej definicji. Zarówno potoczne, jak i naukowe rozumienie tego pojęcia obejmuje jego ogólne oraz szczególne cechy (Brzeziński, 2009, s. 30) i, jak się okazuje, nie jest wystarczające do opisu złożonego charakteru tego zjawiska.

Warto zwrócić uwagę na dwa pojęcia dotyczące bezpieczeństwa. Pierwsze z nich to „proces dążenia do zachowania bezpieczeństwa”, czyli osiągnięcia takiego stanu, który jest uznawany za bezpieczny w ujęciu podmiotowym i przedmiotowym dla podmiotów tworzących strukturę państwa. Zgodnie z definicją proces ten to pewien ciąg logicznie uporządkowanych czynności, w wyniku którego powstaje określony efekt działania, w naszym przypadku bezpieczeństwo w wielu dziedzinach życia społecznego. Drugie pojęcie, czyli „stan bezpieczeństwa” to (zgodnie z definicją słownika PWN): sytuacja, w której ktoś lub coś się znajduje. Różnica pomiędzy procesem a stanem polega na przypisaniu temu pierwszemu funkcji czasu, który jest zmienny. Kompleksowe podejście do bezpieczeństwa jako procesu dążenia do jego zachowania oraz jako stanu bezpieczeństwa pozwala na rozpatrywanie problemu z różnych perspektyw. Umożliwia to ocenę pod różnym kątem skuteczności przyjmowanych rozwiązań. W literaturze przedmiotu napotkamy opisy bezpieczeństwa postrzeganego również jako:

- stan gwarantujący nienaruszalne przetrwanie oraz swobodny rozwój podmiotu bezpieczeństwa (zob. Stańczyk, 1996, s. 17–20);
- stan spokoju, pewności, braku zagrożenia (zob. Zięba, 2007, s. 27);
- zachowanie suwerenności i integralności terytorialnej, swobodny wybór drogi rozwoju kraju, osiągnięcie dobrobytu jednostki i rozwoju społecznego (zob. Czaputowicz, 2003, s. 13);
- odpowiedni stan zorganizowania obrony i ochrony przed zagrożeniami militarnymi i pozamilitarnymi różnych dziedzin działalności państwa (zob. Szubrycht, 2006, s. 89).

Zachowanie bezpieczeństwa państwa wymaga zastosowania rozwiązań polegających na budowaniu systemów bezpieczeństwa, których istotę stanowią przeciwdziałanie zagrożeniom oraz minimalizacja skutków ich ewentualnego wystąpienia (Wiśniewski, 2013, s. 15). Podejmując próbę omówienia

skomplikowanej struktury, jaką jest system bezpieczeństwa, i - co bardzo ważne - wskazania jego istoty, zaproponowana została następująca definicja: system bezpieczeństwa to zbiór elementów wzajemnie ze sobą połączonych i współdziałających, posiadających funkcje zdolne do rozpoznawania, przeciwdziałania, zwalczania zagrożeń oraz niwelowania ich następstw (por. Cymerński, 2021, s. 5).

W *Małym słowniku języka polskiego* (Sobol, 1999, s. 965) „zagrażać” znaczy tyle, co „grożąc czymś, postraszyć, zapowiedzieć coś pod groźbą; stwarzać stan niebezpieczeństwa, stawać się groźnym, niebezpiecznym dla kogoś; zagrażać zdrowiu, bezpieczeństwu, wolności”. Należy zaznaczyć, że „zagrażanie” to straszenie, zapowiadanie czegoś pod groźbą, stwarzanie stanu niebezpieczeństwa, stawanie się groźnym dla kogoś (Skorupka i in., 1989, s. 965). Nieco inne podejście znajdujemy w *Słowniku terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego* (Pawłowski, 2002, s. 162), w którym czytamy, że „zagrożenie” następuje, kiedy pojawia się zwiększone prawdopodobieństwo powstania stanu niebezpiecznego dla otoczenia. Badacz Brunon Hołyst, wyjaśniając znaczenie terminu „zagrożenie”, odwołuje się do pojęcia „sytuacji trudnej” (Fehler, 2007, s. 10). Twierdzi on, że zagrożenie występuje wtedy, gdy „[...] w człowieku rodzi się obawa o utratę wysoko cenionych wartości z własnym życiem na pierwszym miejscu” (Hołyst, 2000, s. 64–65). Można zatem wysnuć wniosek, że zagrożenie to również stan psychiki ludzkiej lub świadomości spowodowany postrzeganiem otaczającej nas rzeczywistości, która jest oceniana jako niekorzystna czy wręcz niebezpieczna. Dlatego też szczególnie ważne są oceny formułowane przez człowieka, ponieważ to one leżą u podstaw działań podejmowanych w celu poprawy zastanego stanu bezpieczeństwa (Boniface, 2001, s. 50). Każde zagrożenie nierozzerwalnie się łączy z wyzwaniem, które można określić, jako nową, nierozpoznaną sytuację, wymagającą podjęcia określonego wysiłku. Pojawiające się wyzwania zawierają w sobie zarówno zagrożenia, jak i to, co może stanowić w perspektywie szansę na zmianę zaistniałej sytuacji. Każda zmieniająca się sytuacja niesie ze sobą ryzyko rozumiane jako zidentyfikowane prawdopodobieństwo, że coś się nie powiedzie. Przy czym zarówno działania, jak i zaniechania będą miały kluczowe znaczenie w sprostaniu temu wyzwaniu (Dubisz, 2003).

Franz-Xaver Kaufmann (1970, s. 167) postrzega zagrożenie jako możliwość „wystąpienia jednego z negatywnie wartościowanych zjawisk”. Pojęcie zagrożenia może być interpretowane jako ryzyko powstania szkody niematerialnej i materialnej, rozumianej jako strata na mieniu, a w skrajnych przypadkach jako utrata zdrowia czy nawet życia. W rzeczywistości nie są to jedyne szkody, jakie mogą wystąpić w związku z zagrożeniem.

Środowisko zagrożeń bezpieczeństwa najważniejszych przedstawicieli organów władzy charakteryzuje się dużą dynamiką zmian, dlatego też stanowi jedno z istotniejszych wyzwań dla SOP i innych podmiotów systemu bezpieczeństwa państwa. Struktura środowiska zagrożeń wykracza poza ramy tradycyjnie rozumianych sytuacji kryzysowych, co potwierdza istotę wyzwania stojącego przed SOP (Cymerski, 2019, s. 54).

Zadania ochronne Służby Ochrony Państwa

W toku rozważań dotyczących ochrony organów władzy w obiektach dziedzictwa kulturowego należy zaznaczyć, że podmiotem odpowiedzialnym za zapewnienie bezpieczeństwa przedstawicieli organów władzy w Polsce jest SOP, powołana na mocy wspomnianej ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Służbie Ochrony Państwa. Jest to jednolita, umundurowana, uzbrojona formacja wykonująca zadania z zakresu ochrony osób i obiektów oraz rozpoznawania i zapobiegania skierowanym przeciw nim przestępstwom.

Osobami, którym z mocy ustawy o SOP (art. 3 pkt 1 lit. a i b), przysługuje ochrona formacji są: Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, Marszałek Sejmu, Marszałek Senatu, Prezes Rady Ministrów, wiceprezes Rady Ministrów, minister właściwy do spraw wewnętrznych oraz minister właściwy do spraw zagranicznych, a także byli prezydenci Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie ustawy z dnia 30 maja 1996 r. o uposażeniu byłego Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2022 r. poz. 207). Ochronie formacji podlegają również delegacje państw obcych przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w skład których wchodzi osoby posiadające status głowy państwa, szefa rządu oraz ich zastępców, przewodniczącego parlamentu lub izby parlamentu lub ministra spraw zagranicznych (art. 3 pkt 1 lit. c). Przedstawiciele

delegacji zagranicznych niewymienieni w ustawie mogą być objęci ochroną, jeśli istnieją ku temu uzasadnione przesłanki, dotyczące chociażby występowania istotnych zagrożeń dla ich bezpieczeństwa. Takie uregulowanie jest zgodne ze wzorcem przyjętym w przepisach międzynarodowych (zob. Konwencja o zapobieganiu przestępstwom i karaniu sprawców przestępstw przeciwko osobom korzystającym z ochrony międzynarodowej, w tym przeciwko dyplomatom sporządzona w Nowym Jorku dnia 14 grudnia 1973 r.). Decyzję o zakresie ochrony ww. osób – z mocy ustawy lub na podstawie odrębnej decyzji ministra właściwego do spraw wewnętrznych – podejmuje Komendant SOP, informując o tym ministra właściwego do spraw wewnętrznych (art. 4 ust. 5 ustawy o SOP). Komendant SOP może poddawać korekcie zakres ochrony, uwzględniając określony przez siebie poziom zagrożenia dla każdej ochraniającej osoby (art. 4 ust. 4 ustawy o SOP).

Publiczny charakter obiektów odwiedzanych przez osoby podlegające ochronie SOP ma istotny wpływ na sposób sprawowanej ochrony i różni się co do charakteru podejmowanych działań na terenie obiektów, które z mocy ustawy o SOP podlegają ochronie³.

Obiekty chronione przez SOP są zabezpieczane w zakresie określonym przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych, po uzyskaniu opinii Komendanta SOP, z uwzględnieniem oceny zagrożenia tych obiektów. W przypadku obiektów służących Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej i Prezesowi Rady Ministrów minister właściwy do spraw wewnętrznych podejmuje powyższą decyzję w uzgodnieniu odpowiednio z Szefem Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz Szefem Kancelarii Prezesa Rady Ministrów (art. 4 pkt 3 ustawy o SOP).

³ Do obiektów podlegających z mocy ustawy o SOP ochronie należą: obiekty służące Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej, Prezesowi Rady Ministrów, ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych oraz ministrowi właściwemu do spraw zagranicznych. Ochronie poza wymienionymi powyżej podlegają także siedziby innych członków Rady Ministrów, wskazane w decyzji ministra właściwego do spraw wewnętrznych, z wyłączeniem obiektów Ministra Obrony Narodowej i Ministra Sprawiedliwości, chronione są przez formacje im podległe; art. 3 pkt 1 lit. e ustawy o Służbie Ochrony Państwa.

Opisane wyżej procedury nie dotyczą obiektów publicznych otwartych. Mamy zatem do czynienia z dwiema grupami obiektów różniących się sposobami zabezpieczenia i warunkami dostępu do nich. Zapewnienie bezpieczeństwa podlegającym ochronie SOP osobom na terenie obiektów użyteczności publicznej, jakimi są muzea, wymaga współdziałania funkcjonariuszy formacji oraz wewnętrznych służb ochrony obiektu, tak aby wszelkie działania były komplementarne i służyły zapobieżeniu niebezpiecznych zdarzeń.

SOP ma ponadto za zadanie rozpoznawanie przestępstw przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej, przestępstw przeciwko życiu lub zdrowiu, przestępstw przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu, przestępstw przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji, przestępstw przeciwko wolności, przestępstw przeciwko czci i nietykalności cielesnej, przestępstw przeciwko porządkowi publicznemu, zamachów i czynnej napaści skierowanych przeciwko osobom, o których mowa w pkt 1 lit. a–d, oraz przeciwko bezpieczeństwu obiektów, o których mowa w pkt 1 lit. e, z wyłączeniem dotyczących tych obiektów przestępstw przeciwko ochronie informacji, a także im zapobieganie (art. 3 pkt. 2 ustawy o SOP). Tak zdefiniowany katalog zadań wymaga uprawnień do rozpoznawania i analizy zagrożeń w celu doboru adekwatnych sposobów ochrony.

Zapewnienie bezpieczeństwa najważniejszym osobom w państwie jest zadaniem ustawowo przypisanym SOP. Działania związane z zapewnieniem ochrony osób i obiektów są przez funkcjonariuszy formacji realizowane przez niżej wymienione formy działania:

1. planowanie sposobów zabezpieczenia osób oraz możliwości ich ewakuacji w przypadku powstania zagrożenia,
2. planowanie sposobów zabezpieczenia obiektów oraz uzgadnianie z ich administratorami niezbędnego zakresu działań dostosowawczych w odniesieniu do tych obiektów,
3. rozpoznawanie i analizowanie potencjalnych zagrożeń,
4. zapobieganie powstawaniu zagrożeń,
5. organizowanie działań ochronnych,
6. wykonywanie bezpośredniej ochrony,
7. zabezpieczanie obiektów,

8. koordynację realizacji działań ochronnych w przypadku uzyskiwania wsparcia ze strony Policji, Straży Granicznej lub Żandarmerii Wojskowej (art. 20 ustawy o SOP).

Zasadne jest zwrócenie uwagi na pkt 3 przywołanego artykułu ustawy o SOP, którego treść dotyczy rozpoznawania i analizy potencjalnych zagrożeń bezpieczeństwa wobec osób i obiektów objętych ochroną, wymienionych w art. 3 ustawy wskazującym zakres zadań SOP. Stanowi on – jak już wspomniano – podstawę do przeprowadzania analizy zagrożeń bezpieczeństwa osób ochraniających, a tym samym podstawę do doboru form i metod ochrony. Rozpoznawanie i analiza zagrożeń są wykonywane z zastosowaniem współczesnych narzędzi analityczno-informacyjnych umożliwiających w krótkich frekwencjach czasowych weryfikację zebranych informacji dotyczących zagrożeń oraz dynamiczne dobieranie form i metod ochrony, co umożliwia zachowanie wymaganego poziomu bezpieczeństwa ochraniających osób.

Działania ochronne to czynności prowadzone przez funkcjonariuszy podmiotu systemu bezpieczeństwa państwa odpowiedzialnego za zapewnienie ochrony/bezpieczeństwa fizycznego organów władzy, osób i obiektów przy wykorzystaniu dostępnych prawem form i metod ochrony w taki sposób, aby umożliwić nieprzerwane funkcjonowanie organów administracji państwowej w celu wykonywania nałożonych na nie konstytucyjnych obowiązków. Ich skuteczność uwarunkowana jest:

- komplementarnością i spójnością czynności w procesie przygotowania i realizacji prowadzonych działań ochronnych,
- zdolnością formacji do skutecznego przeciwdziałania zagrożeniom bezpieczeństwa osób i obiektów podlegających ochronie,
- współdziałaniem z innymi podmiotami w takim zakresie, aby stworzyć skuteczny system ochrony osób i obiektów. Oznacza to, że współdziałanie jest przenikającym się wzajemnie działaniem różnych formacji w trakcie spektakularnych działań (Prońko i Wiśniewski, 2004, s. 165). Współdziałanie to należy postrzegać jako „typy i rodzaje związków zachodzących między jednostkami lub grupami społecznymi, dążącymi w tym samym czasie do realizacji wspólnego celu lub wzajemnego uniemożliwienia sobie osiągnięcia celów rozbież-

nych” (Pasieczny i in., 1981, s. 590). Połączenie w ramach wspólnych działań⁴ uwzględnia zadania, czas i miejsce ich realizacji oraz dostępne możliwości, dążąc do osiągnięcia wspólnego celu (Wiśniewski, 2013, s. 297).

Działania ochronne prowadzone wobec osób ustawowo objętych ochroną powinny być adekwatne i proporcjonalne wobec potencjalnych zagrożeń bezpieczeństwa. Wiąże się to z doбором właściwych form i metod ochrony, który poprzedza analiza zagrożeń realizowana przez wyspecjalizowane komórki organizacyjne SOP. Z uwagi na niejawni charakter szczegółowych form i metod ochrony nie mogą być one jednak przedmiotem niniejszego opracowania.

W ramach prowadzonych działań ochronnych funkcjonariusze korzystają z szeregu uprawnień ustawowych, które określają zakres współdziałania z innymi podmiotami. Funkcjonariusze mają w szczególności prawo (art. 21 pkt 6 i 7 ustawy o SOP):

- żądać niezbędnej pomocy od instytucji państwowych, organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego oraz jednostek gospodarczych prowadzących działalność w zakresie użyteczności publicznej; wymienione instytucje, organy i jednostki są obowiązane, w zakresie swojego działania, do udzielenia tej pomocy;
- zwracać się o niezbędną pomoc do innych jednostek gospodarczych i organizacji społecznych, jak również zwracać się w nagłych wypadkach do każdej osoby o udzielenie doraźnej pomocy.

Zadania wewnętrznych służb ochrony

W przypadku przebywania przedstawicieli organów władzy na terenach muzeów za ich bezpieczeństwo odpowiada SOP. Współpracuje ona jednak w tym zakresie z wewnętrzną służbą ochrony (dalej: WSO), która jest pod-

⁴ Na temat współdziałania Policji ze Służbą Ochrony Państwa podczas działań wobec osób podlegających ochronie realizowanych w formie zespołów bojowych wsparcia taktycznego oraz zespołów bojowych obserwacyjno-strzeleckich – zob. Jałoszyński i in., 2019, s. 42.

miotem zapewniającym bezpieczeństwo muzeów i zgromadzonych w nich muzealiów. WSO została powołana do życia na mocy rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 17 listopada 1998 r. w sprawie wewnętrznych służb ochrony (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 1683), w którym na podstawie art. 13 ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia (Dz. U. z 2016 r. poz. 1432 i 2255 oraz z 2017 r. poz. 60) został określony zakres jej obowiązków.

Zgodnie §5 rozporządzenia w sprawie wewnętrznych służb ochrony do zakresu działania wewnętrznej służby ochrony należy:

- 1) zapewnienie bezpieczeństwa osób znajdujących się w granicach chronionych obszarów i obiektów jednostki;
- 2) ochrona obiektów, pomieszczeń i urządzeń jednostki przed dostępem do nich osób nieuprawnionych;
- 3) ochrona mienia jednostki przed kradzieżą, zniszczeniem lub uszkodzeniem;
- 4) konwojowanie mienia jednostki;
- 5) zapobieganie zakłóceniom porządku na terenie jednostki oraz powiadamianie kierownika jednostki o zdarzeniach powodujących naruszenie porządku;
- 6) ujawnianie faktów dewastacji mienia jednostki;
- 7) niezwłoczne powiadamianie organów ścigania o czynach przestępnych zaistniałych na terenie jednostki i zabezpieczanie miejsca ich popełnienia do czasu przybycia organów ścigania.

Należy dodać, że obiekty dziedzictwa kulturowego podlegają ochronie na mocy ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 385) oraz wprowadzonego na podstawie art. 5 ust 5 tej ustawy rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 września 2014 r. w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum przed pożarem, kradzieżą i innym niebezpieczeństwem grożącym ich zniszczeniem lub utratą (Dz.U. z 2014 poz. 1240).

Cechy wspólne i różnice w zakresie realizowanych zadań

W procesie analizy zakresu zadań obu przedstawionych powyżej formacji, tj. SOP i WSO, należy wywieść wnioski, że formacje realizują zadania o wspólnym charakterze. W przypadku WSO zdefiniowano zadania jako:

- 1) zapewnienie bezpieczeństwa osób znajdujących się w granicach chronionych obszarów i obiektów jednostki;
- 2) ochrona obiektów, pomieszczeń i urządzeń jednostki przed dostępem do nich osób nieuprawnionych.

Przedstawiony powyżej zakres zadań wymaga przygotowania przez SOP analizy zagrożeń bezpieczeństwa osób ochraniających w przypadku ich wizyty.

Pomimo zbliżonego charakteru wykonywanych zadań przez WSO i SOP należy zwrócić uwagę na różnice w sposobie zabezpieczenia. Wynikają one m.in. z:

- różnej specyfiki funkcjonowania muzeów oraz obiektów administracji publicznej ustawowo podlegających ochronie;
- różnych form i metod ich ochrony. W przypadku SOP dobór form i metod wynika z analizy zagrożeń przeprowadzonej z wykorzystaniem współczesnych narzędzi analityczno-informacyjnych.
- wykorzystania różnych sił i środków do ich zabezpieczenia. W przypadku SOP siły i środki są uzależnione od poziomu zagrożenia osoby objętej ochroną.

Współdziałanie SOP i WSO

Wskazane różnice uzasadniają konieczność współdziałania pomiędzy SOP i WSO, czyniąc działania ochronne komplementarnymi, co jest warunkiem skutecznego przeciwdziałania zagrożeniom. Komplementarność działań ochronnych jest uwarunkowana następującymi elementami:

- spójnością czynności w procesie przygotowania (analiza zagrożeń), jak i realizacji prowadzonych działań ochronnych,
- zdolnością formacji do skutecznego przeciwdziałania zagrożeniom bezpieczeństwa osób i obiektów podlegających ochronie,

- współdziałaniem z innymi podmiotami dla stworzenia optymalnego systemu ochrony.

Podstawą prawną umożliwiającą wysunięcie żądania o podjęcie współdziałania w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa osób objętych ochroną na terenie muzeów jest art. 21 pkt 6 ustawy o SOP, na podstawie którego – jak już wspomniano – funkcjonariusze mogą żądać niezbędnej pomocy od instytucji państwowych, organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego oraz jednostek gospodarczych prowadzących działalności w zakresie użyteczności publicznej – wymienione instytucje, organy i jednostki są obowiązane w zakresie swojego działania do udzielenia tej pomocy. Umożliwia to właściwy dobór sposobu ochrony i jego realizację poprzedzone czynnościami tworzącymi komplementarną i spójną całość, czyniąc strukturę działań ochronnych adekwatną do struktury zagrożeń.

Wnioski

Podsumowując omawianą tematykę dotyczącą ochrony organów władzy w obiektach dziedzictwa kulturowego, do których należą muzea, należy stwierdzić, że zapewnienie bezpieczeństwa organów władzy przez SOP przy współdziałaniu z WSO wymaga:

- rozpoznania i analizy potencjalnych zagrożeń jeszcze na etapie planowania zabezpieczenia,
- doboru struktury sposobu ochrony adekwatnego do struktury potencjalnych zagrożeń,
- wspólnych ćwiczeń umożliwiających weryfikację procedur i zdolności ochronnych współdziałających podmiotów,
- współdziałania pomiędzy podmiotami podczas realizacji zabezpieczenia,
- przeprowadzania analizy po zakończeniu działań w celu weryfikacji skuteczności przyjętych rozwiązań,
- wdrażania wypracowanych wniosków w proces szkoleniowy podmiotów.

Zapewnienie bezpieczeństwa osobom ustawowo objętym ochroną w obiektach dziedzictwa kulturowego, do których należą muzea, wymaga ponadto szeroko rozumianego współdziałania pomiędzy SOP a WSO, przy zastosowaniu form i metod ochrony wypracowanych na podstawie analizy zagrożeń ich bezpieczeństwa. Współpraca w ramach działań ochronnych w zakresie zapewniania bezpieczeństwa organów władzy wymaga przygotowania zabezpieczenia, opierając się na wymaganych prawem formach i metodach ochrony w taki sposób, aby ich zastosowanie minimalizowało zagrożenie ich bezpieczeństwa. Natomiast przygotowanie zabezpieczenia powinno się odbywać przez wspólne ćwiczenia umożliwiające weryfikację obowiązujących procedur w celu wyeliminowania mogących pojawiać się niespójności w zakresie przeciwdziałania zagrożeniom bezpieczeństwa muzeów, w których mogą przebywać osoby ochraniane.

Streszczenie: Obiekty dziedzictwa kulturowego w Polsce, do których zaliczamy muzea, pełnią misję kulturalno-oświatową. Ich społeczny charakter i powszechna dostępność nakazują zwrócić uwagę na aspekt ich bezpieczeństwa również w kontekście wizyt organów władzy Rzeczypospolitej Polskiej i delegacji państw obcych przebywających na terenie naszego kraju. Zapewnienie bezpieczeństwa osobom ustawowo objętym ochronie to zakres zadań Służby Ochrony Państwa, które są wykonywane przy zastosowaniu form działania oraz form i metod ochrony. Ich dobór opiera się na wynikach przeprowadzonych analiz zagrożeń bezpieczeństwa. Realizacja zabezpieczeń wobec organów władzy przebywających na terenach muzeów wymaga współdziałania Służby Ochrony Państwa z wewnętrznymi służbami ochrony w celu optymalnego zapewnienia im bezpieczeństwa.

Abstract: Cultural heritage sites in Poland, which include museums, perform a cultural and educational mission. Their social character and universal accessibility should be paid to the aspect of their security also in the context of visits of the authorities of the Republic of Poland and delegations of foreign countries staying on the territory of our country. Ensuring the security of statutorily protected people is the scope of the tasks of the State Protection Service, which are carried out using forms of action and forms and methods of protection. Their selection is based on the results of conducted security threat analyses. The implementation of the safeguards carried out against the authorities residing in the museums requires the cooperation of the State Protection Service with internal security services in order to optimally ensure their safety.

Słowa kluczowe: obiekty dziedzictwa kulturowego, muzea, zagrożenia organów władzy, osoby ochraniające, Służba Ochrony Państwa, wewnętrzne służby ochrony, działania ochronne, formy i metody ochrony

Keywords: Cultural heritage sites, museums, threats to authorities, protected people, State Protection Service, internal protection services, protective actions, forms and methods of protection

Bibliografia

- Boniface, P. (2001). *Atlas wojen XX wieku. Konflikty współczesne i w przyszłości*. Warszawa: Bellona.
- Brzeziński, M. (2009). *Kategoria bezpieczeństwa*. W: S. Sulowski i M. Brzeziński (red.), *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa. Wybrane zagadnienia* (s. 22–33). Warszawa: Dom Wydawniczy Elipsa.
- Cymerski, J. (2019). Realizacja zadań ochronnych przez Służbę Ochrony Państwa wobec zagrożeń terrorystycznych. W: W. Zubrzycki, T. Aleksandrowicz i J. Cymerski (red.), *Terroryzm. Działania antyterrorystyczne*. Warszawa: Bellona.
- Cymerski, J. (2021). *Wybrane aspekty terroryzmu niekonwencjonalnego. Zagrożenia – przeciwdziałanie*. Warszawa: Bellona, Fundacja Historia i Kultura.
- Czaputowicz, J. (2003). Kryteria bezpieczeństwa międzynarodowego – aspekty teoretyczne. W: S. Dębski i B. Górka-Winter (red.), *Kryteria bezpieczeństwa międzynarodowego państwa* (s. 13–32). Warszawa: Polski Instytut Spraw Międzynarodowych Wydział Wydawnictw MSZ.
- Dubisz S. (red.). (2003). *Uniwersalny słownik języka polskiego*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Fehler, W. (2007). Zagrożenie – kluczowa kategoria teorii bezpieczeństwa. W: K. Jałoszyński, B. Wiśniewski i T. Wojtuszek (red.), *Współczesne postrzeganie bezpieczeństwa* (s. 38–39). Bielsko-Biała: Wyższa Szkoła Administracji.
- Hołyst, B. (2000). *Wikymologia*. Warszawa: Wydawnictwa Prawnicze PWN.
- Jałoszyński, K., Stępiński, M., Olechnowicz, M. (2019). *Policyjne siły kontrterrorystyczne w Polsce. Organizacja, zadania, uzbrojenie i wyposażenie*. Warszawa: Bellona.
- Kaufmann, F. X. (1970). *Sicherheit als soziologisches und sozialpolitisches Problem*. Stuttgart: Enke.
- Kobyliński, Z. (2011). Czym jest, komu jest potrzebne i do kogo należy dziedzictwo kulturowe. *Mazowsze – Studia regionalne*, 7, 21–47.
- Konwencja o zapobieganiu przestępstwom i karaniu sprawców przestępstw przeciwko osobom korzystającym z ochrony międzynarodowej, w tym przeciwko dyplomatom, sporządzona w Nowym Jorku dnia 14 grudnia 1973 r. (Dz.U. z 1983 r. nr 37 poz. 168).
- Kukulka, J. (1982). Bezpieczeństwo a współpraca europejska: współzależności i sprzeczności interesów. *Sprawy Międzynarodowe*, 7, 29–40.

- National Bioethics Advisory Commission (2001). *Ethical and policy issues in research involving human participants* (t. 1). <https://bioethicsarchive.georgetown.edu/nbac/human/overvol1.pdf>
- Pasieczny, L., Gliński, B., Kieżun, W., Koźmiński, A. K., Kulikowski, J., Kurnal, J., Kwiatkowski, S., Mreła, H., Ostapczuk, B., Trzcieniecki, J. (red.). (1981). *Encyklopedia organizacji i zarządzania*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne.
- Pawłowski J. (red.). (2002). *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*. Warszawa: Akademia Obrony Narodowej.
- Piwowarski, J. (2014). *Fenomen bezpieczeństwa. Pomiędzy zagrożeniem a kulturą bezpieczeństwa*. Kraków: Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego „Apeiron”.
- Prońko, J., Wiśniewski, B. (2004). Ogólna charakterystyka organizacji współdziałania ogniw systemu obronnego. W: R. Kulczycki i B. Wiśniewski (red.), „Resort spraw wewnętrznych i administracji w systemie obronnym państwa”. *Konferencja. Warszawa, 28–29.10.2004 r.* Legionowo: Wydział Wydawnictw i Poligrafii Centrum Szkolenia Policji.
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 17 listopada 1998 r. w sprawie wewnętrznych służb ochrony (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 1683).
- Skorupka, S., Auderska, H., Łempicka, Z. (1989). *Mały słownik języka polskiego*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Sobol, E. (red.). (1999). *Mały słownik języka polskiego*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Socha, R. (2011). Współczesne postrzeganie zagrożeń. W: J. Stawnicka, B. Wiśniewski i R. Socha (red.), *Zarządzanie kryzysowe. Teoria, praktyka, konteksty, badania* (s. 19–30). Szczepno: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji.
- Szymczak, M. (red.). (1978). *Słownik języka polskiego* (t. 1). Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Stach, W. (2003). Koncepcje bezpieczeństwa państwa w okresie polskiego oświecenia. W: R. Rosa (red.), *Dialektyka bezpieczeństwa, wojny i pokoju* (s. 101–108). Warszawa: Fundacja Rozwoju Edukacji Europejskiej i Bezpieczeństwa.
- Stańczyk, J. (1996). *Współczesne pojmowanie bezpieczeństwa*. Warszawa: Instytut Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk.

- Szostak, A. (2017). Misja jako element zarządzania strategicznego muzeum. *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne*, 107, 289–306. <https://doi.org/10.31743/abmk.12144>
- Szubrycht, T. (2006). Współczesne aspekty bezpieczeństwa państwa. *Zeszyty Naukowe Akademii Marynarki Wojennej*, 47(4), 87–98.
- Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Służbie Ochrony Państwa (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 66, z późn. zm.)
- Wawrzusiszyn, A. (2015). Bezpieczeństwo w procesie poznania naukowego. *Studia Prawnoustrojowe*, 27, 257–266.
- Wiśniewski, B. (2013). *System bezpieczeństwa państwa. Konteksty teoretyczne i praktyczne*. Szczepno: Wydział Wydawnictw i Poligrafii Wyższej Szkoły Policji.
- Zięba, R. (2005). *Kategoria bezpieczeństwa w nauce o stosunkach międzynarodowych*. Toruń: Wydawnictwo Naukowe Grado.
- Zięba, R. (2007). *Instytucjonalizacja bezpieczeństwa europejskiego*. Warszawa: Scholar.